

До 95-річчя Інституту педагогіки НАПН України

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогіки НАПН України

Олександра Яківна Савченко. Уроки співпраці і спілкування

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ПЕРШИХ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ
ПЕДАГОГІЧНИХ ЧИТАНЬ ПАМ'ЯТІ О. Я. САВЧЕНКО
(4 листопада 2021 року)

Електронне видання

Київ – 2021

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогіки НАПН України
(відділ початкової освіти імені О. Я. Савченко)
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського НАПН України
Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка
Бердянський державний педагогічний університет
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ОЛЕКСАНДРА ЯКІВНА САВЧЕНКО. УРОКИ СПІВПРАЦІ І СПІЛКУВАННЯ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ПЕРШИХ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЧИТАНЬ
ПАМ'ЯТІ О. Я. САВЧЕНКО
(4 листопада 2021 року)**

Електронне видання

*Збірник розглянутий та рекомендований вченою радою
Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України
(протокол № 13 від 18 листопада 2021 р.)*

Редакційна колегія:

Онопрієнко О. В., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник — голова редакційної колегії;

Бібік Н. М., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;

Мартиненко В. О., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник;

Петрук О. М., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник;

Вашуленко О. В., науковий співробітник;

Листопад Н. П., науковий співробітник;

Павлова Т. С., науковий співробітник;

Юношева Т. В., науковий співробітник;

Кондратюк Р. А., старший лаборант

Олександра Яківна Савченко. Уроки співпраці і спілкування : збірник матеріалів I Всеукраїнських педагогічних читань пам'яті О. Я. Савченко «Олександра Яківна Савченко. Уроки співпраці і спілкування», Київ, 4 листопада 2021 р. (наукове електронне видання) / Укладач О. В. Онопрієнко. — Київ : Педагогічна думка, 2021. — 96 с.

ISBN 978-966-644-601-8

DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-601-8-2021-104>

До збірника увійшли матеріали учасників I Всеукраїнських педагогічних читань пам'яті О. Я. Савченко «Олександра Яківна Савченко. Уроки співпраці і спілкування» (Київ, 4 листопада 2021 року), в яких висвітлені події життя і віхи діяльності видатного педагога, дидакта початкової освіти, автора численних наукових праць, навчально-методичних посібників для широкого кола освітян, підручників для учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти.

УДК 373.3(092)Савченко:005.745(082)

Матеріали подано в авторській редакції.

Автори публікацій несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, власних імен, покликань на джерела та інших відомостей.

ЗМІСТ

<i>Бібік Н. М.</i> Професійні максими Олександри Савченко	5
<i>Барбашова І. А.</i> Олександра Яківна Савченко – науковий керівник і консультант педагогічних досліджень у галузі початкової освіти	7
<i>Березівська Л. Д.</i> Олександра Яківна Савченко в моєму житті: про що нагадують світлини	10
<i>Алексєєнко Т. Ф.</i> Реалізація принципу дитиноцентризму в інноваційній технології тьюторського супроводу молодших школярів у недержавному закладі освіти	11
<i>Білохвощенко С. М., Кальчук М. І., Махиня С. І.</i> Добрий і мудрий наставник учителів початкової школи	14
<i>Богущ А. М.</i> О. Я. Савченко: вектор наступності дошкільної і початкової ланок освіти	17
<i>Буренок Н. В.</i> Справжня жінка ХХІ століття	22
<i>Ващуленко М. С.</i> Спогади про Олександру Савченко	24
<i>Дічек Н. П.</i> Сучасний класик педагогіки – академік НАПН України Олександра Яківна Савченко	25
<i>Довга Т. Я.</i> Імідж початкової освіти в Україні – ціннісний пріоритет Олександри Савченко	30
<i>Звєкова В. К.</i> Шляхи збереження та зміцнення здоров'я студентської молоді	35
<i>Ігнатуша А. Л.</i> Сучасні погляди на особистісно орієнтоване навчання	38
<i>Калашник О. А.</i> Використання спадщини О. Я. Савченко в роботі вчителя нової української школи	41
<i>Кічук Н. В.</i> Педагогічна інноватика О. Я. Савченко	44
<i>Кічук Я. В.</i> Визначальне значення постаті О. Я. Савченко у параметрах здобутків регіональної освіти українського Подунав'я	47
<i>Коваль Л. В.</i> Масштабність провідницької діяльності Олександри Яківни Савченко та неповторність її особистості	50
<i>Кодлюк Я. П.</i> Олександра Савченко як науковий керівник / консультант дисертаційних досліджень	53
<i>Комурзан Л. А.</i> Педагогічні ідеї Василя Сухомлинського в роботах О. Я. Савченко	55
<i>Краснікова А. І.</i> Педагогічний спадок О. Я. Савченко – невичерпне джерело професійного розвитку педагога	60
<i>Красуцька І. В.</i> Лист до читачів майбутнього	62
<i>Локишина О. І.</i> Глобальний світогляд Олександри Савченко	63
<i>Лук'янець А. М.</i> Моя правда	64

<i>Ляшенко О. І., Мальований Ю. І.</i> Пам'ять серця	66
<i>Лящук Л. С.</i> Неперевершений учитель	70
<i>Масоха Л. М.</i> Штрихи до портрета: Олександра Яківна Савченко	71
<i>Новічкова С. А.</i> З нами назавжди	72
<i>Огійчук А. А.</i> Бувають люди, наче Сонце	73
Онопрієнко О. В.	
О. Я. Савченко: уроки Великого Вчителя	74
<i>Подгорна О. О.</i> Життєві доміанти Олександри Савченко	76
<i>Пономарьова К. І.</i> Теплий спогад із вдячністю	77
<i>Прищепя О. Ю.</i> Один з періодів життя Олександри Яківни	79
<i>Прошкуратова Т. С.</i> Савченко Олександра Яківна	79
<i>Скворцова С. О.</i> Людина в моєму житті	80
<i>Собко В. О.</i> Науковий доробок О. Я. Савченко у підготовці майбутніх учителів початкової школи	82
<i>Сухомлинська Л. В.</i> Онлайн-проект «Казки В. О. Сухомлинського у підручниках та посібниках О. Я. Савченко»	85
<i>Сухомлинська О. В.</i> Прочитання Олександром Савченко праць Василя Сухомлинського	87
<i>Тарасенко Г. С.</i> Екологія душі Олександри Савченко	91
<i>Ткаліч Р. І.</i> Людина народжується, щоб лишити по собі слід вічний (пам'яті В. О. Савченко присвячується)	93
<i>Усик Л. М.</i> Науково-педагогічна спадщина Олександри Савченко	94

7. Савченко О. Я. Художні твори Василя Сухомлинського для дітей як джерело виховання цінностей // Пед. дискурс, 2011. Вип. 10. С. 441–444.

8. Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження: біо-бібліографічний покажчик / упоряд. О. В. Сухомлинська, Л. Д. Березівська, Л. І. Страйгородська та ін. Вінниця: Твори, 2018. 395 с.

9. Савченко О. Я. Методика читання в початкових класах. Посібник для вчителя. Київ: Освіта. 2007. С. 245–292.

Тарасенко Галина Сергіївна,
професор кафедри екології,
природничих та математичних наук
Вінницької академії безперервної освіти

Екологія душі Олександри Савченко

Про Олександрю Яківну Савченко я думаю часто. Думки про неї світлі, як прозорість весни. Адже вона завжди залишала по собі лише світло – ідей, пропозицій, турбот і прагнень.

Якось натрапила на мудрі філософські міркування. Людина, яка на може створювати, хоче зруйнувати (Е. Фромм). Це дійсно так. Спрацьовує огидний комплекс Герострата (зруйнувати те, до чого не можеш дострибнути – чи то храм, чи то пам'ятник, чи то чийсь авторитет. Людина ж, яка може створювати, вміє і прагне це робити щодня, така людина, як правило, поважає храм чужої душі, відкриває для себе її у всіх гранях, допомагає самоствердитись у цьому світі.

Саме таким творцем завжди була і досьогодні є Олександра Яківна Савченко (не можу і не хочу думати про неї в минулому часі). Творила щогодини і щоднини. Ліпила невпинно і невтомно образ майбутнього української школи. Підручникотворення стало її повсякчасною турботою. А її наукова школа створювалась десятиліттями на найвищому рівні наукової добротності.

Власне по-іншому й не могло бути. Науковий шлях самої Олександри Яківни був стрімким, чесним і вражає плідним. Працювала вчителем початкових класів, викладачем педагогічного інституту, захистила дві дисертації – кандидатську і докторську. Притому останню захистила зовсім молодою, коли їй було трохи за 40 років. Мені пощастило тоді бути присутньою на захисті. Для аспірантки першого року навчання це були незабутні враження і недосяжний приклад. Під час блискучого захисту Олександра Яківна виставила на виставковій полиці в залі засідань спеціалізованої ради десятки своїх уже знаних в Україні книжок, які репрезентували її наукові ідеї і були високо оцінені освітянами. Тоді це було зрозуміло і аксіоматично. Олександра Яківна не крапа чужих ідей, не «їздила на чужих плечах», не створювала собі штучний авторитет. Все було справжнє.

Такою була до останнього подиху – чесною перед собою і людьми, принциповою, незламною і безкінечно відповідальною за справу, якій віддала життя.

Олександра Савченко є і буде своєрідним медіумом між величчю ідей видатних педагогів минулого і нашим карколомним часом, коли моральна ентропія знецінює безцінне. І байдуже спостерігати це неможливо. Власне Олександра Яківна ніколи й не спостерігала – вона діяла. Як активний член Всеукраїнської асоціації Василя Сухомлинського, як фундатор цієї Асоціації, Олександра Савченко об'їздила всю Україну для зустрічей з вчителями, викладачами вишів, студентами. В таких зустрічах гартувалась її чиста і мудра душа. Через полум'яне слово Олександри Савченко, крізь призму її морального авторитету освітяни швидше і точніше наближувались до розуміння величчю духовного спадку Василя Сухомлинського.

Вінниччина пам'ятає численні зустрічі з Олександрою Яківною. Її тут завжди чекали друзі, колеги, однодумці. Серед них яскрава постать відомої дослідниці історії вітчизняної освіти, активної сухомлінки Валентини Яківни Волошиної. Тісна дружба і наукове взаєморозуміння навіки пов'язали їхні життєві шляхи. У 1997 році у Вінниці відбулись Четверті Всеукраїнські педагогічні читання імені В. О. Сухомлинського, завдячуючи саме цьому плідному науковому тандему.

Олександра Яківна була частим гостем інших Вінницьких наукових форумів. Її виступи на науково-практичних конференціях завжди збирали численні аудиторії вчителів і студентів. Вона вміла запалити освітян ідеями Істини, Добра і Краси. І це були зовсім не пафосні промови. В її думках відлунювала жива етика і жива естетика Василя Сухомлинського.

Олександра Савченко була хранителькою пам'яті про Василя Сухомлинського і дуже раділа кожному пам'ятнику на його честь, збирала їх світліни і планувала оформити карту розташування в Україні. Ряд світлин погруддя педагога Олександра Яківна зробила у Вінниці на території педагогічного університету під час перебування на науковій конференції.

Крім того, перебуваючи у Вінниці, Олександра Савченко завжди знаходила час для живого спілкування з педагогами-практиками, відповідала на їх запитання, давала поради, проводила численні консультації. Ніщо не проходило повз її увагу – нова книжка, новий регіональний буквар, нова технологія, які народились на теренах вінницької освіти. І треба підкреслити, що увага ця була щира, доброзичлива і делікатна. Ніколи не вдавалась до огульної критики. Підтримувала вогник творчості в інших, адже сама творила і цінувала творців.

І, насамкінець, сердечне зізнання у вдячності – від моєї душі про її душу. Олександра Яківна стала для мене абсолютно рідною людиною, хоча я не належу офіційно до її наукової школи. Завжди приймала, підтримувала, надихала, захищала. Під її материнськими крилами завжди було тепло і безпечно. І справа навіть не у величчю її наукового таланту. Так промовляла до людей її душа – чиста, не заплямована гординою, заздрістю та інтригами. Душа трудівниці, запліднена любов'ю до людей і до освітянської справи. Ніби про Олександрю Яківну написані ці рядки: «Душа, як

і серце, як батько і мати, дається з народження тільки одна. Отож в чистоті її треба тримати, з поверхні до серця, до самого дна» (Г. Акулов).

Душа Олександри Савченко завжди житиме поміж нас в ідеях, книгах, підручниках, учнях і буде мірилом наукової чесності і плідності педагогічної праці.

Ткаліч Райса Іванівна,
вчитель початкових класів
Броварської загальноосвітньої
школи I–III ступенів № 2
ім. В. О. Сухомлинського
Броварського району
Київської області

Людина народжується, щоб лишити по собі слід вічний (пам'яті О. Я. Савченко присвячується)

Багаторічна співпраця нашого закладу освіти з Національною академією педагогічних наук України дала позитивні результати і мені. Особливо з лабораторією початкової освіти Інституту педагогіки і, зокрема, з Олександрою Яківною Савченко. Кожна зустріч із нею на звітних наукових конференціях збагачували мою педагогічну майстерність. Творчий потенціал і майстерність О. Я. Савченко полягали в умінні поєднувати сердечність із мудрістю та високим професіоналізмом. Лише творча особистість може створювати, управляти, пропонувати нові технології, нові теорії, нові напрями розвитку. Саме такою була Олександра Яківна.

Особистий приклад видатного педагога, а ще відвідування нею моїх уроків, їх глибокий аналіз та індивідуальні бесіди про сутність педагогічної праці надихали мене на творчу діяльність.

Предметом особливої уваги у роботі О. Я. Савченко була робота з учителями. Вона завжди давала мудрі поради педагогам. Я вважаю, що ті «золоті зернята», які посіяла Олександра Яківна в душах класоводів нашої школи, багато-багато років будуть давати безцінні сходи.

«Людина народжується на світ не для того, щоб зникнути безвісною пилинкою. Людина народжується, щоб лишити по собі слід вічний» (Сухомлинський В. О.).